

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Żmij (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie z protestu J.V.

przeciwko ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. przy udziale:

1) Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej,

2) Prokuratora Generalnego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 20 grudnia 2023 r.,

pozostawia protest bez dalszego biegu.

[as]

UZASADNIENIE

W dniu 25 października 2023 r. J. V. wniosła protest przeciwko ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r.

W proteście skarżąca zarzuciła naruszenie:

1. art. 248 pkt 1 i 4 k.k., poprzez dopuszczenie się przez Przewodniczącego i członków Obwodowej Komisji Wyborczej nr [...] w W. nadużycia polegającego na dopuszczeniu do głosowania osób, które w dniu głosowania

15 października 2023 r. w Obwodowej Komisji Wyborczej nr [...] w W. przy ul. [...] nie znajdowały się na listach do głosowania w Obwodowej Komisji Wyborczej nr [...] w W., nie posiadały zaświadczenia o prawie do głosowania poza miejscem zamieszkania ani nie przedstawiły żadnego dokumentu, uprawniającego ich do głosowania w danym okręgu wyborczym, w tym informacji z CRW, z której wynikałoby czy posiadają czynne prawa wyborcze i wskazaniem obwodu głosowania, w którym wyborca będzie głosować w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP 15 października 2023 roku. Osoby te po konsultacji z Przewodniczącym Obwodowej Komisji Wyborczej nr [...] w W. panem K. K. zostały ręcznie dopisane do listy i zostały im wydane karty do głosowania, co w ocenie składającej protest niniejszy było nadużyciem stypizowanym wprost w art. 248 pkt 1 i 4 k.k. i mogło mieć bezpośredni wpływ na wynik głosowania w tym okręgu wyborczym, a tym samym na wynik wyborów.

2. art. 249 pkt 2,3 i 4 k.k. w zw. z art. 82 par. 1 k.wyb. poprzez zakłócenie przebiegu wyborów poprzez każdorazowe pytanie osoby odbierającej karty do głosowania, czy chce również odebrać kartę referendalną do głosowania w referendum jak również doradzanie przez członków Obwodowej Komisji Wyborczej nr [...] w W., że karty referendalnej nie muszą odbierać, bo nie jest to obowiązkowe oraz przyjmowanie zwrotu kart do głosowania, uprzednio wydanych, co miało istotny wpływ na przebieg głosowania w Obwodowej Komisji Wyborczej nr [...] w W. i tym samym na wynik wyborów;
3. art. 498 k.wyb. dot. naruszenia przepisów o ciszy wyborczej, które to bezprawne działania miały wpływ na przebieg głosowania i tym samym na wynik wyborów, a polegających na tym, iż w wielu okręgach wyborczych i obwodowych komisjach wyborczych (informacje udostępnione w powszechnie dostępnych mediach publicznych i przez Przewodniczących Obwodowych Komisji Wyborczych, w tym w W.), wbrew prawu lokale wyborcze nie zostały zamknięte o godz. 21:00, a głosowanie prowadzone było nawet do wczesnych godzin rannych 16 października 2023 roku, co poza, w ocenie wnoszącego protest wyborczy,

naruszeniem art. 248 pkt 4 k.k., art. 249 pkt 3 i 4 k.k., stanowi naruszenie art. 498 k.wyb. tj. naruszenie przepisów o ciszy wyborczej w taki sposób, że osoby, którym umożliwiono oddanie głosu w wyborach do Sejmu i Senatu RP, które odbyły się w dniu 15 października 2023 roku, już po godz. 21:00 w dniu 15 października 2023 roku, kiedy zakończyła się cisza wyborcza i opublikowane zostały wyniki exit poll, mogły kształtować swoje preferencje wyborcze w oparciu o tak pozyskane informacje, co miało istotny wpływ na przebieg głosowania, a tym samym na wynik wyborów w tych okręgach wyborczych, w których takie naruszenia stwierdzono lub/i o których informowały media publiczne i prywatne stacje telewizyjne oraz wprost członkowie obwodowych komisji wyborczych, w których doszło do takich naruszeń prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Protest wyborczy nie spełnia wymagań formalnych, dlatego też podlegał pozostawieniu bez dalszego biegu.

Prawo wniesienia protestu przeciwko ważności wyborów parlamentarnych posiada swoją konstytucyjną podstawę. Zgodnie z art. 101 ust. 2 Konstytucji RP wyborcy przysługuje prawo wniesienia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyborów na zasadach określonych w ustawie. Zasady ogólne wnoszenia protestów wyborczych oraz szczególne dotyczące wnoszenia protestu przeciwko ważności wyborów do Sejmu i Senatu określa ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r., poz. 2408; dalej: „k.wyb.”).

Stosownie do art. 82 § 1 k.wyb. przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby może być wniesiony protest z powodu: dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów (pkt 1) lub naruszenia przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów (pkt 2). Stosownie do § 2 przytoczonego przepisu, protest przeciwko ważności wyborów

z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, o którym mowa w § 1, lub naruszenia przez właściwy organ wyborczy przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania. Ponadto zgodnie z § 3 art. 82 k.wyb. protest przeciwko ważności wyborów w okręgu wyborczym lub przeciwko wyborowi posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego, radnego lub wójta może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.

Z kolei, o czym stanowi art. 241 § 1 zd. 1. k.wyb. protest przeciwko ważności wyborów do Sejmu wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Z kolei zgodnie z § 3 przytoczonego przepisu, wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Biorąc pod uwagę powyższe przepisy stwierdzić należy, iż przedmiotem protestu wyborczego jest ważność wyborów lub wyboru określonej osoby, a podstawę zakwestionowania tej ważności stanowią czyny przestępcze i delikty wyborcze rzutujące na przebieg głosowania, ustalanie jego wyników lub ustalanie wyników samych wyborów (postanowienia Sądu Najwyższego z: 27 października 2011 r., III SW 15/11; 24 czerwca 2019 r., I NSW 16/19). *Ergo*, obowiązkiem wnoszącego protest wyborczy jest sformułowanie w nim zarzutów dotyczących naruszenia unormowań zawartych w tymże kodeksie, albo dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom - mających wpływ na wynik wyborów, jak też przedstawienie lub wskazanie dowodów uzasadniających te zarzuty (postanowienia Sądu Najwyższego z: 10 czerwca 2014 r., III SW 8/14; 24 czerwca 2019 r., I NSW 16/19).

Zgodnie z art. 243 § 1 k.wyb. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną lub niespełniający warunków określonych w art. 241 k.wyb. Sankcja wynikająca z przytoczonego przepisu w postaci pozostawienia protestu bez dalszego biegu dotyczy m.in. sytuacji,

gdy protest nie spełnia wymagań formalnych stanowiących konstrukcyjne elementy protestu, określonych w art. 241 § 3 k.wyb., to jest, gdy protestujący nie sformułuje zarzutów oraz nie przedstawi lub nie wskaże dowodów, na których opiera swoje zarzuty.

Przepisy art. 241 § 1 i 3 k.wyb. oraz 243 § 1 k.wyb. skodyfikowane zostały w dziale III Kodeksu wyborczego - Wybory do Sejmu - i na mocy odesłania znajdującego się w art. 258 k.wyb. zastosowanie znajdują w sprawach z protestów wyborczych dotyczących wyborów do Senatu. Stosownie bowiem do art. 258 k.wyb. w sprawach nieuregulowanych w niniejszym dziale - dział IV Wybory do Senatu - stosuje się odpowiednio przepisy działu III Kodeksu.

Analizując wniesiony protest wyborczy Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że nie spełnia on wymogów formalnych, dlatego też należało pozostawić go bez dalszego biegu.

Pierwszą i zasadniczą kwestią uzasadniającą pozostawienie protestu bez dalszego biegu jest brak wskazania przez skarżącą adresu zamieszkania, z kolei adres do doręczeń oznaczający wielokondygnacyjny biurowiec bez wskazania konkretnego lokalu uniemożliwia dokonanie jakichkolwiek doręczeń. Protest wyborczy aby mógł zostać rozpoznany merytorycznie musi spełniać wymogi określone w Kodeksie wyborczym, jak również spełniać ogólne warunki pisma procesowego określone w art. 126 i następne k.p.c., a więc musi zawierać w szczególności oznaczenie podmiotu wnoszącego wraz z oznaczeniem miejsca zamieszkania (art. 126 § 2 pkt 1 k.p.c.). Niespełnienie wymogu formalnego w postaci wskazania adresu zamieszkania skutkuje wadliwością protestu wyborczego, jak również brakiem możliwości jego merytorycznego rozpoznania i w efekcie pozostawieniem bez dalszego biegu (uchwała Sądu Najwyższego z 25 października 2023 r., I NZP 8/23).

Ponadto skarżąca w swoim proteście nie zawarła wniosku o stwierdzenie nieważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że protest wyborczy powinien zawierać odpowiedni wniosek o stwierdzenie nieważności wyborów. Jeżeli w proteście zabraknie niezbędnego elementu, konstytuującego

i stanowiącego istotę protestu przeciwko ważności wyborów, jakim jest żądanie stwierdzenia nieważności owych wyborów, protest pozostawia się bez dalszego biegu (postanowienia Sądu Najwyższego z 10 lipca 2019 r., I NSW 22/19; z dnia 10 lipca 2019 r., I NSW 23/19; 24 czerwca 2019 r., I NSW 16/19).

Ponadto, jak wskazano powyżej, obowiązkiem wnoszącego protest wyborczy jest sformułowanie w nim zarzutów dotyczących naruszenia unormowań zawartych w tymże kodeksie albo dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom - mających wpływ na wynik wyborów (postanowienia Sądu Najwyższego z: 24 czerwca 2019 r., I NSW 16/19, z 11 lipca 2019 r., I NSW 46/19). W ocenie Sądu Najwyższego, zarzuty formułowane przez skarżącą dotyczące referendum ogólnokrajowego (zarzut naruszenia art. 249 pkt 2, 3, i 4 k.k.) nie mogą być podnoszone w proteście przeciwko ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia 248 pkt 1 i 4 k.k. skarżąca nie wskazuje kto opisane przestępstwo miałby popełnić, jak również nie wskazuje które osoby miałyby zostać dopisane bez odpowiedniej podstawy prawnej do spisu wyborców. Dla skutecznego wniesienia protestu nie wystarcza samo postawienie zarzutu popełnienia czynu karalnego odpowiadającego ustawowej definicji jednego z przestępstw przeciwko wyborom, stypizowanych w przepisach Kodeksu karnego, ale konieczne jest podanie okoliczności wypełniających ustawowe znamiona tego czynu i wskazanie przez protestującego dowodów na poparcie swoich twierdzeń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2019 r., I NSW 218/19). Ustalenia zasadności zarzutu skarżącej nie umożliwią zgłoszone dowody z zeznań świadków, których adresów skarżąca nie podała, a którym z racji uwzględnienia w opisie czynu przysługiwać będzie odmowa składania zeznań. Podobnie odnieść się należy do dowodu z oględzin „list do głosowania”. Nie wiadomo bowiem, czy skarżącej chodzi o karty do głosowania, czy też spis wyborców. Z kolei z dostępnych na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej protokołów głosowania w obwodzie na listy kandydatów na posłów i na senatora nie wynikają żadne nieprawidłowości, o których skarżąca wspomina w swoich zarzutach. Sąd Najwyższy nie może wyłącznie na podstawie samych twierdzeń wyborcy podważyć ważności wyborów. Ciężar dowodu spoczywa na osobie,

która wnosi protest. Nie może być zatem tak, że zaledwie uprawdopodobniony oświadczeniem własnym lub kilku osób protest będzie odnosił zamierzony skutek (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 listopada 2019 r., I NSW 305/19). W ocenie Sądu Najwyższego, skarżąca, nie przedstawiła ani nie wskazała jakichkolwiek dowodów popełnienia przestępstwa lub deliktu wyborczego, a także ich wpływu na wynik wyborów.

Przechodząc ostatecznie do kwestii naruszenia art. art. 498 k.wyb., co stanowi naruszenie art. 248 pkt 4 k.k., art. 249 pkt 3 i 4 k.k., w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zgodnie z art. 39 § 2 k.wyb. głosowanie odbywa się bez przerwy od godziny 7:00 do godziny 21:00. Stosownie zaś do art. 39 § 4 k.wyb., o godzinie zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili głosować mogą tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania. Z powyższego jednoznacznie wynika, że wyborca, który przybył do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania, czyli w realiach sprawy przed godziną 21:00 może zrealizować swoje czynne prawo wyborcze. Jednocześnie obwodowa komisja wyborcza ma obowiązek umożliwienia takiej osobie realizację jej konstytucyjnego prawa (postanowienia Sądu Najwyższego z: 29 lipca 2020 r., I NSW 353/20, 28 listopada 2023 r., I NSW 16/23).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 243 § 1 k.wyb. oraz art. 243 § 1 k.wyb. w zw. z art. 258 k.wyb.

[SOP]

[ms]

